

Aleg. 167.

Sprawozdanie

Komisji prawniczej z przedłożenia Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia nowych sądów kolejalnych z siedzibą w Bochni i Tarnobrzegu (l. s. 1302).

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z 26. marca 1892 powziął Wysoki Sejm na wniosek komisji prawniczej następujące uchwały:

1. „Petycę miasta Bochni o utworzenie nowego Sądu obwodowego z siedzibą w Bochni udziela się Wydziałowi krajowemu do zbadania i przedłożenia odpowiedniego wniosku na najbliższej sesji sejmowej.“

2. „Petycę Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu do L. 424 i petycę Wydziału powiatowego w Kolbuszowej do L. 968 o uznanie potrzeby ustanowienia sądu obwodowego dla północnych powiatów sądowych nad Wisłą i Sanem położonych, do Sejmu wniesione, udziela Sejm Wydziałowi krajowemu do dokładnego zbadania, czy zachodzi potrzeba ustanowienia nowego Sądu obwodowego dla tamtejszej okolicy i w której miejscowości najwłaściwszą byłaby siedziba dla tego Sądu a zarazem przedłożenia w swoim czasie Sejmowi sprawozdania w tym względzie.“

Na podstawie sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 26. stycznia b. r. l. 3.881 Komisya prawnicza przedkłada Wysokiej Izbie następujące sprawozdanie:

Wedle jednozgodnej opinii Władz sądowych nie ulega wątpliwości, że rozległość trybunałów I. instancyi w Galicyi rozporządzeniem Ministerstwa z dnia 24. kwietnia 1854 Nr. 111 Dz. p. p. ustanowionych, jest za wielką; gdy w innych krajach koronnych utworzono osobne Trybunały sądowe dla każdego byłego obwodu administracyjnego, to w Galicyi połączono po dwa dawne obwody administracyjne w jeden okręg Trybunału pierwszej instancyi. Wprawdzie utworzono od tego czasu już kilka nowych Trybunałów I instancyi, pozostały jednak zawsze jeszcze niektóre zbyt rozległe okręgi sądowe, których podział usprawiedliwiony jest względami na wymiar sprawiedliwości i potrzeby ludności.

Co się tyczy ustanowienia Trybunału I. instancyi w Bochni, to tak c. k. Sąd krajowy wyższy, jakoteż c. k. Sąd krajowy w Krakowie, tudzież wszystkie c. k. Sądy powiatowe, nale-

żące do okręgu krakowskiego, dalej c. k. Starostwa w Bochni i w Brzesku, wreszcie Reprezentacye tych powiatów, jednogłośnie uznają konieczną potrzebę założenia Sądu obwodowego w Bochni dla powiatów sądowych Bochnia, Wiśnicz, Brzesko, Radłów, Wojnicz i Niepołomice.

Okręg krakowskiego Sądu krajowego jest stanowczo za wielki, składa się bowiem oprócz miasta Krakowa z 15 powiatów sądowych, liczy obszar 4291.76 □ kilometrów z ludnością 521.307 i 577 gmin katastralnych.

Wymienione wyżej powiaty sądowe, mające należeć do Sądu obwodowego w Bochni, tworzą zwartą całość geograficzną w znacznej części rzekami Wisłą, Rabą i Dunajcem naturalnie odgraniczoną, a południowo wschodnie ich części tak dalece zbaczają od Krakowa, że przeciętna ich ztamtąd odległość wynosi przeszło 80 klm.

Na całym obszarze tych powiatów ruch handlowy i przemysłowy jest bardzo znaczny, a liczne przedsiębiorstwa jak młyny parowe, fabryki gipsu cegieł i dachówek, browary, gorzelnie i tartaki, przemysł tkacki i zakłady koszykarskie i t. d. i t. d. wywołują liczne stosunki prawne, które siłą faktu wywołują ruchliwą akcyę prawną w dziale spraw wekslowych, handlowych i karnych wyłącznie orzecznictwu sądów kolegiałnych zostawionych.

Na siedzibę takiego sądu obwodowego nadaje się najbardziej Bochnia, jako dawne miasto cyrkularne i siedziba wszystkich dzisiejszych Władz i instytucyi, licząca 9.000 mieszkańców i posiadające dogodne budynki mieszkalne, kilkanaście budynków rządowych, z których odpowiednie przeistoczenie dzisiejszego gmachu sądowego dla projektowanego Trybunału nie powinno narazić c. k. Skarbu państwa na wielkie koszta.

Okręg nowego sądu obwodowego w Bochni obejmowałby 1751.96 □ klm. 191.856 mieszkańców, 255 gmin katastralnych — 6 powiatów sądowych i nie należałby bynajmniej do najmniejszych z istniejących. Przy Krakowie zostałby Kraków z obszarem 57.70 km. 74.593 mieszkańców, powiat administracyjny krakowski z powiatami sądowymi Kraków i Liszki, Chrzanów, Krzeszowice, Wieliczka, Podgórze, Dobczyce i Skawina razem 8 powiatów sądowych z obszarem 2597.50 □ klm. — 329.451 mieszkańców i 322 gmin katastralnych.

Za utworzeniem Trybunału I. instancyi w Bochni oświadczył się już raz Wysoki Sejm na posiedzeniu z 4. maja 1875 na wniosek Wydziału krajowego przedstawiony sprawozdaniem z 5. lutego 1875 LW. 17.908.

Co się następnie tyczy utworzenia nowego Trybunału I. instancyi w północno wschodniej części kraju między Wisłą a Sanem, to również tak c. k. Sąd krajowy wyższy jakoteż Sąd krajowy w Krakowie, dalej sądy obwodowe w Rzeszowie i Tarnowie, wszystkie sądy powiatowe w tamtej części kraju położone, wreszcie wszystkie Starostwa i Reprezentacye powiatowe w Tarnobrzegu, Mielcu, Kolbuszowie i Nisku godzą się na to, że założenie sądu obwodowego w tej części kraju jest niezbędnie potrzebnem.

Tylko wybór miejsca na siedzibę tego nowego sądu trafia na rozmaite trudności. C. k. Sąd wyższy krajowy, c. k. Sąd krajowy w Krakowie, dalej sąd obwodowy w Rzeszowie, wskazały jako najodpowiedniejsze miejsce Tarnobrzeg, dla powiatów sądowych Tarnobrzeg, Rozwadów, Nisko, Ulanów, Kolbuszowa i Mielec. C. k. wyższy Sąd krajowy w Krakowie tę opinię swoją zaznaczył w dwukrotnych swych odezwach z 7. marca 1893 L. 3.460 i z 16 stycznia 1894 L. 92, oznajmiając zarazem, iż ze względu na położenie geograficzne oraz na społeczne i ekonomiczne stosunki nie mógłby ani Kolbuszowy, ani Mielca, ani Niska, ani Rozwadowa zalecić na siedzibę przyszłego Sądu obwodowego i oświadcza się stanowczo za wyбором Tarnobrzegu na ten cel.

Reprezentacye powiatowe Kolbuszowy, Mielca, Niska i Tarnobrzegu w uchwałach swych powziętych z powodu wezwania Wydziału krajowego z dnia 23. kwietnia 1892 L. 15.979 do oświadczenia się, którą miejscowość uważają za najwłaściwszą dla przyszłego Trybunału I. instancyi — tudzież c. k. Starostwa tych miejsc oświadczyły się każde za miejscem swego urzędowania i to tak dalece, że n. p. Mielec i Kolbuszowa w razie utworzenia nowego Sądu

obwodowego w Tarnobrzegu, oznajmiają, iż wolą pozostać przy dzisiejszym stanie rzeczy i na wybór Tarnobrzega pod żadnym warunkiem nie mogą się zgodzić.

C. k. Sąd obwodowy w Tarnowie proponuje inny rozdział, mianowicie wydzielenie z okręgu krakowskiego sądów powiatowych w Brzesku, Radłowie i Wojnicz i przydzielenia takowych do okręgu tarnowskiego a natomiast wydzielenie z Tarnowa sądów powiatowych w Mielcu, Radomyślu, Ropczycach i Dębicy i utworzenie z nich jak również ze sądów powiatowych Rozwadów, Tarnobrzeg, Kolbuszowa nowego Trybunału I. instancyi z siedzibą w Mielcu.

C. k. Sąd krajowy wyższy w Krakowie w odezwie swej z 16. stycznia 1894 L. 92 oświadcza się przeciw temu projektowi, uważając go za zwodniczy i nieprzedstawiający żadnych korzyści a najbardziej i dlatego przeciw niemu występuje, że w takim razie musiałby upaść wniosek na utworzenie sądu kolegiального w Bochni, którego utworzenie c. k. wyższy Sąd krajowy w Krakowie w pierwszym rzędzie jako niezbędnie potrzebny uznaje.

Cała korzyść polegałaby na tem, że okręg tarnowskiego sądu obwodowego przez przydzielenie doń powiatów Brzesko, Radłów, Wojnicz, a wydzielenie powiatów Dembica, Mielec, Radomyśl i Ropczyce, byłby więcej zaokrąglony, a miasto Tarnów byłoby mniej więcej w pośrodku położone. Natomiast zaś przez odpadnięcie najbardziej ruchliwych powiatów Dembica, Mielec, Radomyśl i Ropczyce, którym powiaty Brzesko, Radłów i Wojnicz równoważyć nie mogą, czynność przy tarnowskim sądzie obwodowym bardzo znacznie by się zredukowała. gdy przeciwnie krakowski sąd krajowy nieznaczną doznałby ulgę przez odłączenie powiatów Brzesko, Radłów i Wojnicz, chociażby te dwa ostatnie powiaty na odległości zyskały, atoli z tej bliskości położenia z powodu braku komunikacji przez rzekę Dunajec nie mogłyby nawet korzystać.

Wydział krajowy ze swej strony oświadcza się w kwestyi wyboru siedziby Sądu kolegiального między Wisłą a Sanem za zdaniem wyższego c. k. Sądu krajowego w Krakowie, które w tym względzie musi uważać za najkompetentniejsze. Tarnobrzeg bowiem, jakkolwiek położony jest na granicy Państwa i z tego powodu nie można mu przyznać bardzo korzystnego położenia, to za to ze względu na stosunki ekonomiczne, społeczne i handlowe przedstawia wszelkie warunki na siedzibę Sądu kolegiального. Jest to jedyna miejscowość w tej części kraju, gdzie w razie utworzenia sądu obwodowego znalazłoby się należyte pomieszczenie biur sądowych, a władze sądowe przedłożyły nawet deklaracje poszczególnych właścicieli domów, w których zobowiązują się do pobudowania nowych domów i podniesienia piątr w razie utworzenia w Tarnobrzegu Sądu kolegiального.

Tych wszystkich warunków nie przedstawiają ani Mielec, ani Kolbuszowa, ani Nisko, ani też wreszcie Rozwadów; — każda z tych miejscowości pod względem ruchu, handlu i przemysłu nie ma wielkiego znaczenia, Kolbuszowa pozbawiona jest wszelkich środków komunikacyjnych a nadto tak Mielec, jak Kolbuszowa za blisko położone są Sądów kolegialnych w Tarnowie i Rzeszowie.

Wydział krajowy oświadcza się przeto za wyborem Tarnobrzegu na siedzibę przyszłego Sądu kolegiального, mimo że w tej samej sprawie w r. 1875 w sprawozdaniu swem z 6. lutego 1875 LW. 17.958 oświadczył się za Kolbuszową i że również Wysoki Sejm na posiedzeniu z 4. maja 1875 idąc za zdaniem Komisji prawniczej za Kolbuszową się oświadczył.

W ten sposób przyszły Sąd obwodowy z siedzibą w Tarnobrzegu obejmowałby 6 powiatów sądowych z obszarem 51.99 mil kwadratowych z ludnością 208.520.

Chociaż atoli wszystkie interesowane organy uznają potrzebę założenia nowego sądu obwodowego w północno-wschodniej części kraju pomiędzy Wisłą i Sanem, a tak wyższy Sąd krajowy w Krakowie, jakoteż Wydział krajowy oświadcza się za Tarnobrzegiem, jako jedynym miastem dla umieszczenia takiego Sądu, to Komisya prawnicza nie może jeszcze sprawy powyższej poczytać za dosyć dojrzałą, iżby już obecnie Wysokiej Izbie przedstawić mogła wniosek na wyrażenie opinii za Tarnobrzegiem jako siedziby nowego Sądu obwodowego.

Niepodobna bowiem nie uwzględnić wcale opozycji przeciwko temu wyborowi ze strony interesowanych Rad powiatowych w Mielcu, Nisku i Kolbuszowy a to tembardziej, skoro zapatrywania tychże doznaje poparcia również i ze strony tamtejszych starostw. Bardzo ważną pod tym względem jest szczególnie ta okoliczność, że w razie ustanowienia sądu obwodowego w Tarnobrzegu powiat Mielecki wolałby być przydzielony tak, jak dotąd, do Sądu Tarnowskiego a powiat Kolbuszowski, do Sądu Rzeszowskiego. Pożądaną byłaby również w tej sprawie opinia c. k. Namiestnictwa. Wreszcie pożądaną byłaby także opinia Sądu obwodowego w Tarnowie na przypadek, gdyby ustanowionym został Sąd obwodowy w Bochni, na okręgi sądów powiatowych, Bochnia, Wiśnicz, Brzesko, Radłów, Wojnicz i Niepołomice, albowiem Sąd Tarnowski w swojej opinii, oświadczającej się za wyborem Mielca na siedzibę Sądu obwodowego wyraził się na podstawie całkiem innej kombinacji, według której okręgi sądów powiatowych Radłów, Wojnicz i Niepołomice miałyby przydzielonymi być do Sądu obwodowego Tarnowskiego.

Na podstawie powyższego wyводу Komisya szkolna wnosi przeto :

1. Sejm Królestwa Galacyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, odwołując się do swej uchwały z 4. maja 1875 wyraża ponownie c. k. Rządowi swoje zdanie, iż w interesie należytego wymiaru sprawiedliwości, oraz w interesie kraju i ludności zachodzi konieczna potrzeba utworzenia trybunału I. instancyi w Bochni, któryby obejmował okręgi sądów powiatowych w Bochni, Wiśniczu, Brzesku, Radłowie, Wojniczu i Niepołomicach.

2. Poleca się krajowemu Wydziałowi, aby co do wyboru najwłaściwszej miejscowości na siedzibę nowego Sądu obwodowego dla północno-wschodniej części kraju pomiędzy Wisłą i Sanem uzupełnił badania swoje w kierunku, wskazanym w sprawozdaniu Komisyi prawniczej i odpowiedny wniosek na następnej sesyi przedłożył.

Lwów 6. lutego 1894.

Przewodniczący oraz Sprawozdawca :

Zoll m. p.